بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

هەرێمی کوردستانی عێراق

سەرۆکایەتی هەرێم

سەرۆك

بەناوی گەلەوە

بڕیار

ژمارە (١٥) ساڵی ٢٠١٣

به پێی ئەو دەسەڵاتەی لە بڕگەی (١) ی ماددەی (١٠) ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق ی ژمارە (١) ی ساڵی ٢٠٠٥ ی هەموارکراو پێمان دراو، بڕیارماندا بە دەرکردنی بڕیاری ژمارە (٥) ساڵی ٢٠١٣ کە پەرلەمانی کوردستان-عێراق لە دانیشتنی ژمارە (٣٠) لە ٢٠١٣/٦/١٢ پەسەندی کردوە :

یەکەم: پەسندکردنی پەیمانی هاوبەشی و گەشەپێدان لەنێوان دەسەڵاتە گشتییەکان و ڕێکخراوە ناحکومییەکان لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق .

دووەم: پێویستە لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکان پابەندبن پێی و بەندەکانی جێبەجێ بکەن.

سێیەم: پەیمانی ناوبراو بەپاشکۆی ئەم بڕیارە دادەنرێ و لەڕۆژی دەرچوونیەوە کاری پێ دەکرێ و لەڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان)دا بڵاودەکرێتەوە.

مسعود بارزانی

سەرۆکی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

هەولێر

٢٠١٣/٧/٤

پەیمانی هاوبەشی و گەشەپێدان لە نێوان دەسەڵاتە گشتییەکان و ڕێکخراوە ناحکومییەکان لە هەرێمی کوردستان - عێراق

پێشەکی

ئەم پەیمانە بریتیە لە ڕێککەوتنی نێوان دەسەڵاتە گشتییەکان ، کەبریتیین لە دەسەڵاتەکانی یاسادانان و جێبەجێکردن ، لەگەڵ ڕێکخراوە ناحکومییەکانی هەرێمی کوردستان – عێراق .ئامانجی گشتی پەیمانەکە بریتییە لە جەختکردنەوە لەوەی سەرجەم لایەنەکان پێکەوە بەشێوەیەکی کارا و هاوبەشی کار دەکەن بە مەبەستی پتەوکردنی دیموکراسی و کۆمەڵگەی مەدەنی و سەقامگیریی کۆمەڵایەتی و فەرمانڕەوایی باش لەپێناو بەرژەوەندیی هەرێمی کوردستان ،کۆمەڵگەو هاوڵاتیانی .

ئەم پەیمانە ڕەنگدانەوەی سیاسەتی بواری هاوکارییە وەك قۆناغێکی بنەڕەتیی لە پەیوەندیی نێوان دەسەڵاتی یاسادانان و جێبەجێکردن لەگەڵ ڕێکخراوە ناحکومییەکانی هەرێمی کوردستان – عێراق ، دەسەڵاتە گشتییەکان و ڕێکخراوە ناحکومییەکان دەتوانن لە ڕێی دانوستانەوە پەیوەندییەکی پتەو باشتر پێك بهێنن و بچەسپێنن وەك چۆن لە ئامانجەکانی یاسای ژمارە (١) ی ساڵی (٢٠١١) یاسای ڕێکخراوە ناحکومییەکان لە هەرێمی کوردستان هاتووە .

ئەم پەیمانە پشت دەبەستێت بەو تێگەیشتنەی کە لە پێناو بەدیهێنانی سیستمێکی دیمکراتیی بەردەوام و گەشەسەندوو، دەبێت لە پرۆسەی دروستکردنی بڕیاردا دەسەڵاتە گشتییەکان بەشداریی بە هاوڵاتیان و ڕێکخراوە ناحکومییەکان بکەن.

ئەم پەیمانە ئەم خاڵانە ڕوون دەکاتەوە :

- ڕۆڵی تەواوکاری دەسەڵاتە گشتییەکان و ڕێکخراوە ناحکومییەکان
- پرەنسیپەکان و ئامانجەکانی و میکانیزمەکانی هاوکاری نێوان هەردوو لایەنەکە:
- ئەو لەوییاتی هاوکاریی و پێکەوە کارکردن و هاوبەشیکردن .
- میکانیزمی جێبەجێ کردن و چاودێری کردن.

ئەم پەیمانە ئەم خاڵانەی خوارەوە دەسەلمێنێت:

- پاراستنی سەربەخۆیی ڕێکخراوە ناحکومییەکان تەنانەت ئەگەر پشتیوانی داراییش لە دەسەڵاتە گشتییەکان وەربگرن .
- بەشداریی کارای ڕێکخراوە ناحکومییەکان لە گەشەپێدانی کۆمەڵگەیەکی دیموکرات.
- مافی ڕێکخراوە ناحکومییەکان لە ئەنجامدانی چالاکییەکانی داکۆکیکردن لە بەرامبەر بە دەسەڵاتە گشتییەکان.

- **بەياننامەی نوێنەرايەتيى**

دەسەڵاتە گشتییەکان (دەسەڵاتی یاسادانان و جێبە جێکردن) و ڕێکخراوە ناحکومییەکان بە هاوبەشی بەندەکانی ئەم پەیمانە یان دارشت، پەرلەمانی کوردستان پەسەندی کرد لە ۲۰۱۳/٦/۱۲

III- بەهاو پرەنسیپەکان

۱- هاوبەشی هاوتـايـانە

دەسەڵاتە گشتییەکان و ڕێکخراوە ناحکومییەکان بە شێوەیەکی پڕبایەخ و هاوتا لەناو کۆمەڵگەدا ڕۆڵی تەواوکاری دەگێڕن ، ڕێکخراوە ناحکومییەکان دان دەنێن بە ڕۆڵی دەسەڵاتە گشتییەکان کە بە شێوەیەکی دیموکراتیی هەڵبژێردرابن، دەسەڵاتە گشتییەکانیش پابەند دەبن بە پاراستن و بەرزراگرتنی مافی هاوولاَتیان و ڕێکخراوەکانیان لە ڕێکخستنی خۆیان و لە دارشتنی ئامانجەکانیان و ئەنجامدانی چالاکییەکانیان لە چوارچێوەی یاسادا، هەردوولا دان دەنێن بە بایەخ و بەهای هەبوونی پەیوەندییەکی ئەرێنی و هاوبەشییەکی بەبڕشت (بەرهەمدار) لە پێناو بەرژەوەندیی گشتیی بە شێوەیەکی کاراتر .

۲-سەربەخۆیـی

ڕێکخراوە ناحکومییەکان ئازادن و سەر بەخۆیی تەواویان هەیە لە :

أ . دامەزراندن و بەڕێوەبردنی کارەکانی خۆیان بەپێی پەیڕەو و پرۆگرامی ناوخۆیی ڕێکخراوەکانیان لە چوارچێوەی یاسای ڕێکخراوە ناحکومییەکان .

ب. مافی ئەنجامدانی چالاکی و هەڵمەت و دەربڕینی سەرنج و بیروبۆچوونیان لەسەر سیاسەتەکانی دەسەڵاتە گشتییەکان ، بۆیان هەیە هەر ڕێگە و ئامرازێکی دیکەی مەدەنی و یاسایی بگرنە بەر

ت. کاتێك لە بودجەی گشتیی (تەمویل) دەدرێت بەرێکخراوە ناحکومییەکان ، نابێت کۆت و بەند و مەرجی سیاسی بسەپێندرێت بەسەریاندا و کار بکاتە سەر سەربەخۆییان

۳. شەفافییەت و بەرپرسیارێتی

سەبارەت بە چالاکییەکان و بەکارهێنانی سەرچاوە تەرخانکراوەکان و لەبەر بەرژەوەندی گشتیی ، پێویستە دەزگا گشتییەکان و ڕێکخراوە ناحکومییەکان کراوە بن و بکەونە ژێر بەرپرسارێتی . لە پێناو چەسپاندنی شەفافییەت ، هەردوو لایەن پابەند دەبن بە دابینکردن و گەیاندنی داتا و زانیارییەکان بە هاولاَتیان و کەناڵەکانی ڕاگەیاندن .

٤. یەکسانیی لە مامەڵەکردن

ڕێکخراوە ناحکومییەکان و دەسەڵاتە گشتییەکان پابەند دەبن بە پرەنسیپی یەکسانیی و ئازادیی لە نێوان سەرجەم هاولاتیان و ڕێکخراوەکانیان لە بەشداریی لە بواری گشتی هەردوو لایەن دان دەنێن بە :

أ- جۆراوجۆریی ڕێکخراوەکان و شێوازی بیرکردنەوەیان و ئامانجەکانیان .

ب- پێویستی خۆپاراستن لە ناوزراندن و بەکەم سەیرکردنی توانای ڕێکخراوەکانی دیکە یان بیرو بۆچونیان یان ئەو کەسانەی کاری تێدا دەکەن .

٥- ڕۆڵ و بەشداریی هاووڵاتیان

دەستپێشخەریی هاووڵاتیان و بەشداریی خۆبەخشانە یان لە بواری گشتیدا بریتیە لەبەشێکی دانەبراو لە کۆمەڵگەی دیموکراتدا ڕێکخراوە ناحکومییەکان یەکێکن لەکەناڵی نوێنەرایەتیکردنی بەها و بەرژەوەندییە جۆراوجۆرەکان لە بوارەکانی وەك دارشتنی سیاسەتەکان و پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری گونجاو بەکۆمەڵگە خۆجێیەکان .

٦- کارایی و بەردەوامبوون :

دەسەڵاتە گشتییەکان و ڕێکخراوە ناحکومییەکان پابەند دەبن بە پەیمانەکەنیانەوە لە پێناو بەدیهێنانی ئامانجەکانی پەیمانەکە کارکردن بۆ درێژەدان و بەردەوامیی هاوبەشیی و هاوکاری نێوانیان لە پێناو گەشەسەندنێکی بەردەوام سەرەرای هەر گۆرانکاریەکی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی .

IV- ئامانجی چاوەروانکراو لەم هاوبەشییە و پابەندبوونە پێویستەکان :

ئامانجی (١) کۆمەڵگەی مەدەنیی چالاك و ڕێکخراوی کارا :

<u>بەڵێنەکانی دەسەڵاتە گشتییەکان</u>

١- گەرەنتیکردنی پتەوکردنی کلتوری هاووڵاتی بوون .

٢- پێویستە دەسەڵاتە گشتییەکان دەستپێشخەریی بکەن بۆ ڕێکخستنی مێزگرد و گفتوگۆی کراوە بۆ تیشك خستنە سەر بایەخی هەبوونی کۆمەڵگەی مەدەنی و ڕوونکردنەوەی ڕۆڵی هەبوونی ڕێکخراوە ناحکومییەکان لە کۆمەڵگەی دیموکراتیدا هەروەها دروستکردنی پردی پەیوەندیی لە نێوان ڕێکخراوە ناحکومییەکان و دەسەڵا تە گشتییەکان .

٣- دابینکردنی بەرنامەی تواناسازی بۆ ڕێکخراوە ناحکومییەکان بەپێی بەپێی پێویستییەکانی ڕێکخراوەکان و لەرێگەی پلانێکی تۆکمەوە .

٤- گەرەنتیکردنی هەبوونی سیستەمێکی کارا بۆ پشتگیریی لە دەستپێشخەریی مەدەنی لەنێوانیاندا ڕەخساندنی دەرفەتی راوێژکاری و خولی راهێنان کە بۆ ڕێکخراوە نوێیەکانیش بەردەست دەبێت بەمەبەستی یارمەتیدانیان لە بونیادنانی تواناکانیان و بەدیهێنانی ئەنجامی ئەرێنی .

٥- گەرەنتیکردنی پشتگیریکردنی پرۆژەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان و دابینکردنی سەرچاوەی مادی و مەعنەوی بۆیان بەشێوەیەکی پیشەیی و دادپەروەرانە کە بتوانن ئامانجە گشتییەکان بەدی بهێنن .

٦- دانانی سیستەمێکی تۆمارکردنی ئەلیکترۆنی بۆ ڕێکخراوە ناحکومییەکان .

٧- گەرەنتیکردنی شەفافیەت لەرێی گەیاندنی داتا و زانیاری و زیاترکردنی توانای دەستگەیشتن بەداتا و زانیارییەکان بەشێوەیەك کە ڕێگەی بۆ ڕێکخراوە ناحکومییەکان و هاوولاتیان و کەنالەکانی راگەیاندن خۆش بکات بۆ دەربرینی نارازیبوون لەسیاسەتە پیادەکراوەکان و لە پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییەکان و بۆ بەرپرسیارکردنی دەسەلاتە گشتییەکان .

٨- رەچاوکردنی دابینکردنی شێوازی جۆراوجۆری پشتگیری ڕێکخراوە ناحکومییەکان وەك دەرفەت ڕەخساندن بۆ بەکارهێنان و سوود وەرگرتن لەو شوێن و جێگە و سەرچاوانەی مولکی دەولەتن .

بەلێنەکانی ڕێکخراوە ناحکومییەکان :

١-دارشتنی بەرنامە و پرۆژە بۆ پتەوکردنی کلتوری هاوولاتی بوون .

٢- ڕێکخستنی گفتوگۆ لەسەر هەندیك چەمك وەك دیموکراسی ، هاوولاتی بوون ، کۆمەلگەی مەدەنی ، شەفافیەت ، بەرپرسیارێتی و بەشداریی هاوولاتیان لە کاروبارە گشتییەکان .

٣- هەولدانی بەردەوام بۆ کاری جیاواز و کارا پیشەییبوون و نایابێتی لە پێناو بەدیهێنانی باشترین ئەنجام لەکارەکانی .

٤- پابەندبوون بە فێربوونی بەردەوام و دانانی پەیامی روون و ئامانجی دیاریکراو کە بتوانرێت بهێنرێتە دی دانانی میکانیزمی بەرپرسیارکردن لە پێناو ئاشناکردنی هاوولاتیان و زیاترکردنی متمانەیان بەرێکخراوە ناحکومییەکان .

٥- ئاشناکردنی لایەنگر و ئەندام و کارمەند و سودمەندانی پرۆژەکان و هاوولاتیان بە پرەنسیپەکانی هاوکاریی دوو لایەنە (ڕێکخراوە ناحکومییەکان و هاوولاتیان) و ئەولەوییاتی کارو مومارەساتی باش .

٦- پابەند بوون بەپاراستنی مافەکانی تاکەکان لەنێو ڕێکخراوە ناحکومییەکان و کارکردن بەپرەنسیپە دیموکراسییەکان لە بەرێوەبردنی ڕێکخراوەکان .

ئامانجی ٢ : بەشداریی چالاك لە دروستکردنی سیاسەتەکاندا

بەڵێنەکانی دەسەڵاتە گشتییەکان :

١. بە دامەزراوەییکردنی بەشداریی هاوڵاتیان لە دروستکردنی سیاسەتەکان لە پەرلەمان و حکومەت .

٢. پەرلەمانی کوردستان لە دروستکردن و دارشتنی سیاسەتە گشتییەکاندا راوێژ لەگەڵ رێکخراوە ناحکومییەکان دەکات لە رێگەی کەناڵی جیا جیا .

٣. ئەندامانی پەرلەمان کار بە پرەنسیپی کۆبونەوەی کراوە بکەن لەگەڵ خەڵك لە ناوچەکانیان ، و کۆبوونەوەی گشتی سازبکەن بۆ تاوتوێی سیاسەتە گشتییەکان .

٤. پتەوکردنی توانا ناوەندەکانی توێژینەوەی تایبەتمەند تا بتوانن بەشداریی بکەن لە پێشکەشکردنی راوێژ و لێکۆڵینەوە لەسەر سیاسەتە گشتییەکان .

٥. دەرکردنی یاسایەك کە مافی دەستگەیشتن بە زانیاریی فەراهەم بکات ، لەگەڵ دانانی میکانیزمی پێویست بۆ جێبەجێ کردنی .

٦. گەرەنتی بوونی کەناڵی پەیوەندیی شەفاف وئاسان بۆ ئاگادارکردنەوەی لایەنە پەیوەندیدارەکان وخەڵکی

٧. وەڵامدانەوەی خێرا و کارا بۆ دەستپێشخەرییەکانی رێکخراوە ناحکومییەکان .

٨. رەخساندنی دەرفەتی لەبار بۆ رێکخراوە ناحکومییەکان تا نوێنەری خۆیان دابنێن لە دەستە و دەزگا و لێژنەکراوەکان ، و رێزگرتن لەو دەسەڵاتەی بە نوێنەرەکان دەبەخشرێت .

٩. دانپێدانان بەوەی بە تەنها هیچ رێکخراوێك یان تۆربەندێك نوێنەرایەتیی هەموو رێکخراو و تۆرەکانی کوردستان ناکات .

١٠. کارکردن لەگەڵ رێکخراوە ناحکومییەکان لەسەر دارشتنی سیاسەتەکان لە قۆناغە بەراییەکانەوە ، جەختکردنەوە لە بەشداریی ئەو رێکخراوانەی ئەگەری ئەوەیان هەیە بۆچوونی خۆیان هەبێت هەر لە دەستپێکی پرۆسەکەوە ، لابردنی ئەو ئاستەنگانەی رێگە لەبەشداریی رێکخراوەکان دەگرن .

١١. گەیاندنی ئاگادارینامەیەکی پێشوەخت سەبارەت بە گفتوگۆ و راوێژ و بابەتەکانی داهاتوو ، بۆ ئەوەی رێکخراوە ناحکومییەکان کاتی پێویستیان لەبەر دەستدا بێت تاوەکو بەشداریی بە خاوەن بەرژەوەندییەکان بکە لە ئامادەکردنی وەڵامەکانیاندا .

١٢. پێویستی وەرگرتنی سەرنج و دەرهاویشتەی رێکخراوە وەڵامدەرەکان هەروەها پێشاندانی بری کاریگەری وەڵامدەرەکان لەسەر دارشتنی سیاسەتەکان ، لەگەڵ ئاماژەدان بەو بۆچوونانەی وەڵامدەرەکان کە رەچاو نەکراون یان بەدواداچوونیان بۆ نەکراوە .

١٣.ئەنجامدانی راوێژی فەرمی و کاریگەر ، بە نووسراو یان بە هەر رێگەیەکی تر ، لەگەڵ رێکخراوە ناحکومییەکان و دابینکردنی هۆکار و روونکردنەوەی لۆجیکی بۆ هەر بریارێك .

بەڵێنەکانی رێکخراوە ناحکومییەکان :

١. پیادەکردنی سیاسەتی هەڵمەت ئەنجامدان و داکۆکی و فشار (لۆبی) بۆ جەختکردنەوە لە بوونی میکانیزمی راوێژ لەگەڵ رێکخراوە ناحکومییەکان سەبارەت بە سیاسەتە گشتییەکان لە پەرلەمان و دەستگاکانی جێبەجێکردن ، و جەختکردنەوە لە پیادەکردنی ئەو میکانیزمانە .

٢. پالپشتیکردنی ڕاوێژەکانی حکومەت و بەدەمەوەچوونی بە پێی توانا .

٣. ڕا وەرگرتنی ئەندامان و سوودمەندان و بەکارهێنەرانی خزمەتگوزارییەکان و خۆبەخشەکان و رازگران لە کاتی نوێنەرایەتیکردن لە دەزگا گشتییەکان ، ڕوونکردنەوەی ئەوەی نوێنەرایەتی کێ دەکرێت (بە شێوەیەکی زانستی و پیشەیی) خەسڵەتەکەی ، ئەو بناغانەی ئەم نوێنەرایەتییەی لەسەر دامەزراوە .

٤. لە کاتی گەڵاڵەکردنی بیرۆکە و پێشنیار بۆ ئاینده ، جەخت دەخرێتە سەر ئەو رێگەچارانەی پشت بە بەڵگە دەبەستن ، لەگەڵ پێشکەشکردنی پێشنیاری روون لەسەر ئەنجامە ئەرێنیەکان و لەچوارچێوەی کاتبەندییەك کە رێککەوتنی لەسەرکرابێ .

٥. پشتگیریی لە هاوکاریی نێوان رێکخراوە ناحکومییەکان و هاوکات رێزگرتن و بەهەند وەرگرتنی بیروبۆچوونی رێکخراوە ناحکومییەکانی تر .

٦. جەختکردنەوە لە رێزگرتن لەسەربەخۆیی رێکخراوەکان و رێزگرتن لەو سەربەخۆییە ، جەختکردنەوە لەو دۆزەی نوێنەرایەتیی دەکرێت ، بە بێ ڕەچاوکردنی هیچ پەیوەندییەك لەگەڵ دەسەڵاتە گشتییەکان ، جا دارایی بێت یان هی دیکە .

ئامانجی ٣ : تەمویلی بەردەوامی دەستپێشخەرییە مەدەنییەکان

بەڵێنەکانی دەسەڵاتە گشتییەکان :

١.ڕەچاوکردنی شێوازی جۆراوجۆر بۆتەمویلکردنی پرۆژەی رێکخراوە ناحکومییەکان و دابینکردنی سەرچاوە بۆیان ، لەناو ئەمەشدا کۆمەك و گرێبەست و تەمویلکردنی قەرز و بەکارهێنانی باڵەخانە و خزمەتگوزاریی گشتیی کارکردن بۆ لابردنی ئەو ئاستەنگانەی دێنە پێش رێکخراوەکان لە بواری بەدەستهێنانی تەمویل لە دارایی گشتیی بەتایبەتی رێکخراوە بچووکەکان .

٢. دانانی سندوقێك بۆ پشتگیریی و تەمویلی پرۆژەی رێکخراوە ناحکومییەکان ، کە بە یاسایەك رێك دەخرێت .

٣. جەختکردنەوە لە ئیدارەی باش و پیادەکردنی شەفافی لە جاڕدانی پرۆپۆزەڵی پرۆژەکان ، و گونجاندن و تەباییان لەگەڵ ئامانج و ئەنجامەکانی بەرنامەکە .

٤. خەختکردنەوە لە پیادەکردنی شەفافییەت لە ڕێی پێشکەشکردنی بناغەیەکی لۆجیکی و روون بۆ هەر بڕیارێك لە بریارەکانی تەمویلکردن پێشکەشکردنی سەرنج و ڕوونکردنەوەی هۆکارەکان بەوانەی داواکارییان پێشکەش کردووە ئەگەر داواکارییەکەیان بۆ وەرگرتنی تەمویل ڕەت کرایەوە .

٥. رێککەوتن لەگەڵ رێکخراوە ناحکومییەکان لەسەر شێوازی بەدواداچوون و چاودێریی چالاکی و ئەنجامەکان پێش ئەوەی گرێبەست یان رێککەوتننامەی تەمویل ساز بکرێت جەختکردنەوە لەوەی چاودێری و ئامادەکردنی ڕاپۆت پەیوەند دار دەبن بە بابەتەکەوە و لەگەڵ سروشت و قەبارەی دەرفەتەکە دەگونجێت ڕوونکردنەوەی زانیارییە داواکراوەکان ، و هۆی داواکردنی ئەو زانیارییانە ، و چۆنیەتی بەکارهێنانیان ، لەگەڵ دانپێدانان و پەسەندکردنی پێدانەوەی خەرجییە کارگێرییە پەیوەندداەکان کاتێك رێکخراوەکان داواکاریی بۆ وەرگرتنی کۆمەك پێشکەش دەکەن .

٦. ئامادەکردنی روونکردنەوە و رێنمایی پێویست لەسەر شێوازی کارکردن لەسەر ئەو سەرچاوە نەختینە و نانەختینە تەرخانکراوانەی لە دارایی گشتی دەدرێن ، و چۆنیەتی بەکارهێنانیان ئامادەکردنی ڕاپۆرت لەسەر بەکارهێنانیان .

٧. دارشتنی سیستەمێکی باج کە هانی دەستپێشخەریی مەدەنی و کاری خێرخوازی بدات لەپێناو زیاترکردنی بایەخدانی کەرتی تایبەت بە پشتگیری چالاکییەکانی قازانج – نەویستەکان .

٨. جەختکردنەوە لەرێگە نەگرتن لە رێکخراوە ناحکومییەکان لەئەنجامدانی ئەو چالاکییانەی یاسا رێگەی پێداون لە پێناو پتەوکردنی بناغەی ئابوریان .

٩. دابینکردنی تەمویل بۆ پرۆژەی رێکخراوە ناحکومییەکان لەرێی بودجە و داهاتی وەزارەتە جۆراوجۆرەکان و هەر دامەزراوەیەکی دیکەی گشتیی لە هەرێمدا بەگوێرەی تایبەتمەندییان .

١٠. جەختکردنەوە لە هاوبەشی رێکخراوە ناحکومییەکان و وەرگرتنی راوێژ و بۆ چوونیان لەسەر رێو شوێن و رێنماییەکان و بەشدارییان لە لیژنەکانی هەڵسەنگاندنی پرۆژەکان (بەرەچاوکردنی روونەدانی پێکدادانی بەرژەوەندیی) .

<u>بەڵێنەكانی ڕێكخراوە ناحكومییەكان :</u>

١- جەختكردنەوە لە بەكارهێنانی سەرچاوە تەرخانكراوەكان بەشێوەیەكی كارا بۆ مەبەستە دیاریكراوەكانیان لەپێناو بەدیهێنانی ئامانجە دیاریكراوەكان .

٢- جەختكردنەوە لە ڕەوایەتیی وەرگرتنی تەمویل پێش ئەوەی داواكاریی پێشكەش بكرێت بە ڕاشكاوی و ڕوونییەوە تیشك بخرێتە سەر چۆنیەتی بەدەستهێنانی ئەنجامەكان .

٣- جەختكردنەوە لەوەی ڕێوشوێنەكان و ڕێساكانی بەڕێوەبردنی مەترسییەكان تەبا و پەیوەستن لەگەڵ بەدیهێنانی ئەنجامە خوازراوەكان بەباشترین شێوە وەك ناردنی ئاگادارینامەی پێشوەخت بۆ تەمویلكاران سەبارەت بەهەر گۆرانكارییەكی گرنگ كە لە ڕەوشەكەدا ڕوودات .

٤- كرانەوە و شەفافیەت لەبەرامبەر ئامادەكردنی ڕاپۆرت و دانپێدانان بەوەی پرۆسەی وردبینی دەرەكی بێت یان ناوخۆیی یەكێكە لە خەسڵەتەكانی ئیدارەی باش .

٥- پێویستە ڕێكخراوە ناحكومییەكان سەرچاوەی تەمویلەكانیان ئاشكرا بكەن و ڕاییگەیەنن .

ئامانجی (٤) خزمەتگوزاری بەرسڤی خێرا و كوالیتیی باش

<u>بەڵێنەكانی دەسەڵاتە گشتییەكان :</u>

١- ڕوونكردنەوەی پرەنسیپەكانی سپاردنی دەسەڵات بەڕێكخراوە ناحكومییەكان بۆ دابینكردنی خزمەتگوزارییەكان و گەیاندنی بەهاووڵاتیان .

٢- پابەند بوون بە تەمویلی پرۆژەی درێژخایەن چونكە باشترین ڕێگەیە بۆ بەدیهێنانی ئەنجامەكان پێویستە ماوەی تەمویلی درێژخایەن بریتی بێت لە ڕەنگدانەوەی كاتی پێویست بۆ بەدیهێنانی ئەنجامەكە ئەگەر دەركەوت ناتوانرێت تەمویلی درێخایەن پێشكەش بكرێ بۆی هەیە تەمویلەكە ڕەت بكاتەوە و هۆیەكانی ئەم بریارەشی ئاشكرا بكات .

٣- ئەگەر خزمەتگوزارییەكە ڕووبەڕووی ئاستەنگ و گیروگرفت بووە وە ئەوسا پێویستە لەگەڵ ڕێكخراوەكە لەسەر خشتەیەكی كات پێك بێت بۆ چاكتركردنی جێبەجێكردنی پێش ئەوەی بریار بدات لەسەر كۆتایهێنان بە پەیوەندییە داراییەكە .

٤- دەبێت پێوەرەكانی ڕاگرتنی تەمویل ڕوون و ئاشكرا و دیاریكراو بن بۆ ڕێكخراوەكان .

٥- هەڵسەنگاندنی کاریگەرییەکانی وەستاندنی تەمویل لەسەر سوودمەندەکان و بەکارهێنەرەکانی خزمەتگوزارییەکە و خۆبەخشەکان پێش ئەوەی بریار بدرێت لەسەر کەمکردنەوە یان راگرتنی تەمویلەکە و هەڵسەنگاندنی پێویستی گەراندنەوەی ئەو پارەیە بۆ رێکخراوێکی دیکەی هاوشێوە کە خزمەت بەهەمان گروپ و پرۆژە بکات .

٦- ئەگەر پەیوەندیی تەمویل یان پشتگیرییەکە گۆڕانی بەسەردا هات یان کۆتایی هات ئەوسا پێویستە بەنووسراو ئاگادارییینامەیەك پێشکەش بکات بەگوێرەی سروشت و ماوەی پرۆژەکە .

٧- بەکارهێنانی دەرفەتە بەردەستەکان بۆ بەشدارییپیکردنی رێکخراوە ناحکومییەکان و کۆمەڵگەکان.

بەلێنەکانی رێکخراوە ناحکومییەکان :

١-پلاندانان بۆ ئەگەری راگرتن و کۆتایهاتنی تەمویل لەپێناو کەمکردنەوەی هەر کاریگەریەکی نەرێنی لەسەر سودمەندەکان و رێکخراوەکە .

٢- بەشدارییپێکردنی بەکارهێنەران و سودمەندانی خزمەتگوزارییەکان لە دارشتنی پلان و جێبەجێکردنی خزمەتگوزارییەکاندا بۆ ئەوەی بەباشترین شێوە وەڵامی داواکارییەکانیان بدرێتەوە .

٣- سوود وەرگرتن لەسەرجەم ئامرازەکان بۆ بەشدارییپێکردنی خۆبەخشەکان و کۆمەڵگەکان لە پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییەکاندا .

*پەیکەری جێبەجێکردن و چاودێریکردن :

١-لایەنەکانی ئەم پەیمانە بەرپرسن لەجێبەجێکردنی و چاودێری کردنی پەیمانەکە .

٢- حکومەت دەستەیەك یان دەزگایەك رادەسپێرێت بۆ هەماهەنگی لەجێبەجێکردنی پەیمانەکە بەپێی تایبەتمەندی .

٣-دەستە یان دەزگای بەرپرس ، بە بەشداریی پەرلەمان و رێکخراوە ناحکومییەکان ، ساڵانە کار دەکەن بۆ دانانی پلانێك بۆ جێبەجێکردنی پەیمانەکە .

٤ — هەر دوو ساڵ جارێك لێژنەیەکی هاوبەش پێك دێت لە پەرلەمان و حکومەت و رێکخراوە ناحکومییەکان بۆ چاودێری جێبەجێکردنی پەیمانەکە و پلانی کارەکان لێژنەکە لە ساڵێکدا بەلای کەمەوە سێ جار کۆبوونەوە دەکات و راپۆرتی ساڵانە بڵاودەکاتەوە .

٥- دەستە یان دەزگای بەرپرس بەراوێژ لەگەڵ پەرلەمان و رێکخراوە ناحکومییەکان میکانیزمی شیاو دادەنێت بۆ دیاریکردنی ژمارە و نوێنەری رێکخراوە ناحکومییەکان لە لێژنەکەدا .

٦- دوو ساڵ جارێك دانیشتنێکی ئاشکرای پەرلەمان ساز دەکرێت بۆ تاوتۆیی جێبەجێکردنی پەیمانەکە و گەشەپێدانی کۆمەڵگەی مەدەنی .

٧- هەموارکردن و هەڵوەشاندنەوەی ئەم پەیمانە لە دەسەڵاتی لایەنەکانی ناو پەیمانەکەیە بەهەمان پرۆسەی پەسەندکردنی پەیمانەکە پرۆژەی هەموار بەهاوبەشی ئامادە دەکرێت لەلایەن لایەنەکانی پەیمانەکە و لەپەرلەمان پەسەند دەکرێت .

٨- رێکخراو و لایەنەکانی تری کۆمەڵگەی مەدەنی کە بەشدار نەبوون لە دارشتن و پەسەندکردنی ئەم پەیمانە دەتوانن دوای پەسەند کردنی ناوەرۆکی پەیمانەکە بەشدار بن لایەنەکانی ئەم پەیمانە کار بۆ ئەوە دەکەن کە پەیمانەکە فراوان بکرێت بەشێوەیەك کە لایەنەکانی تری کۆمەلگەی مەدەنی بگرێتەوە .